

ХРОНІКА

25–26 жовтня 2017 року в Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка відбулася міжнародна наукова конференція «Мовно-культурна ідентичність у контексті філологічних студій», яка об'єднала провідних учених України, Франції, Польщі, Грузії, Австрії, США. За два дні роботи конференції пролунало понад 200 доповідей у межах 14 секційних засідань, тривала робота круглих столів — «Комунікація у сучасному суспільстві: мовно-культурний вимір», «Роман Гамада — перекладач перської класичної прози, лауреат національної премії ім. М. Рильського та М. Лукаша», відбулися круглий стіл до 200-річчя Ніколаза Бараташвілі, засідання з нагоди 470 річниці з дня народження Мігеля де Сервантеса Сааведри, а також міжнародний семінар «Перекладач як міжкультурний посередник і менеджер».

Тематика конференції — пошук відповідей на болючі, актуальні, безперечно, полемічні питання сьогодення, над якими спільно працюють лінгвісти, політологи, етнологи, психологи, економісти та представники найрізноманітніших галузей соціальних і гуманітарних наук, які усвідомлюють важливість формування національної самосвідомості та питань мовної самоідентифікації, становлення власної національної ідентичності.

Пленарне засідання відкрила доповідь В. Кулика «Динаміка етнонаціональних ідентифікацій у постмайданній Україні», в якій продемонстровано зрушення в самоідентифікації українців протягом останніх років порівняно з попередніми періодами розвитку країни. Було висвітлено питання «своєї мови» та виникнення «гібридної» самоідентифікації, визначено позамовні фактори, що впливають на становлення та зміну етнонаціональної самоідентифікації.

Подальший розвиток ця проблема отримала в доповіді М. Рубчак (Індіана, США) «Мова як маркер національної ідентичності: осягнена важливість лінгвістичної єдності». Авторка доповіді — американка українського походження — з власного досвіду знає, що впливає на формування національної самоідентифікації. На її думку, відчуття рідної мови — той головний чинник, що формує людину й визначає її уявлення про навколишній світ.

Історичний ракурс формування мовно-культурної ідентичності став темою доповіді М. Мозера (Відень, Австрія) «Мовна історія галицьких народів XIX ст.» та Р. Радишевського «Ідентичність в літературі польсько-українського пограниччя».

А. Буайє (Монпельє, Франція) у доповіді «Формування етносоціолінгвістичної

спадщини та ідентитими» порушив питання становлення сучасної системи соціо-мовленнєвих (культурних) уявлень національних спільнот, формування етносоціолінгвістичної спадщини, окреслив поняття етносоціокультурних знаків, ідентитими та культурами.

Логічним завершенням пленарного засідання стала доповідь В. Чемеса «Мовно-культурна ідентичність у соціолінгвістичному вимірі», в якій було приділено увагу стратифікації сучасного українського мовного континенту, зокрема феномену регіональної багатомовності в Україні, насамперед у її південно-західних Закарпатській, Чернівецькій областях і у південній — Одеській області. В. Чемес зазначив, що «національне буття етносу великою мірою визначається функціональним статусом національної мови», підкреслив важливість польового матеріалу для дослідження мовноетнічної самоідентифікації.

Міждисциплінарний характер пленарного засідання доповнила багатоаспектність секційних засідань, які дозволили змоделювати формат і методологію дослідження мовно-культурної ідентичності в різних напрямках філологічних студій. На секції «Ідентичність на перетині мовно-культурних світів» висвітлювалися проблеми мовної політики (цьому було присвячено, зокрема, доповідь Г. Г. Крючкова «Ідентичність і мовна політика в Європі»), було розглянуто проблему співвідношення етнічної та політичної ідентичності й маніпулятивних стратегій у сучасному соціумі (на цьому у своєму виступі «Етнічна ідентичність vs політична ідентичність (маніпуляції на цінностях)» спинилася І. О. Голубовська). В. Б. Бурбело присвятила доповідь «Лінгвопоетика ідентичності у французькій літературі XVIII ст.» складному питанню аналізу художніх текстів у межах нової парадигми лінгвопоетики. Висвітлювалися також нові тенденції та методологічні засади порівняльної лексикології у доповіді І. В. Смушинської «Нові підходи та теорії у викладанні порівняльної лексикології». Роль сучасної лексикографії в процесі становлення національної ідентичності обговорювалася в доповідях С. Б. Фокіна «Якісні відмінності між електронними та паперовими словниками з погляду штучного інтелекту» та О. М. Лось «Макроструктура російсько-українського академічного словника за редакцією А. Кримського та С. Єфремова».

Секція «Збереження й конструювання мовно-культурної ідентичності у перекладах» працювала над проблемами сучасного перекладознавства у текстах різних жанрів. Так, В. Д. Радчук висвітлив «Феномен ав-

тентичного перекладу», Н. М. Рудницька у своїй доповіді «Художній переклад як засіб конструювання радянської ідентичності» торкнулася історичного аспекту перекладознавчих студій, висвітливши проблему ідеологічного чинника як засобу маніпулювання уявленнями про ідентичність. З іншого боку, переклад може сприяти збереженню ідентичності та культурної спадщини, зазначила Н. А. Кірносова у доповіді «Проблеми перекладу сучасної Китаємовної тибетської літератури з точки зору збереження мовно-культурної ідентичності тибетців». Проблеми перекладу української літератури окреслили О. О. Михайленко («Англомова науково-популярна література в українському та російському перекладах»), К. Ю. Кіяниця («Ідеологізація перекладів як засіб порушення мовно-культурної та політичної ідентичності (на прикладі німецькомовних перекладів українських прозових текстів)»).

Художній текст є одним з найпотужніших чинників формування мовної свідомості. Це довели науковці, які працювали в межах секції «Художній текст як простір націєтворення». Тематика доповідей цієї секції свідчить про пошук етнокультурного коду, віддзеркаленого кризь призму художнього дискурсу (наприклад, дослідження О. Г. Ковальчука «Екстаз як основа кубізму («Я (Романтика)» Миколи Хвильового)», О. М. Сліпушко «Людина українського Бароко: українська ментальна ідентичність і європейський дух», Н. І. Янкової «Гендерно-рольові стереотипи у драмі “Закон” В. Винниченка», А. М. Сірант «Специфіка омовлення культурних кодів українського ментального простору в аспекті формування національної ідентичності»).

На секції «Формування мовно-культурної ідентичності засобами масової комунікації» увагу було зосереджено на проблемах формування мовної особистості засобами медійного дискурсу. Л. Л. Славова виголосила доповідь «Віртуальний образ мовної особистості (на матеріалі американського та українського політичного дискурсу)», в якій визначила домінуючі особливості сучасного політичного дискурсу та фактори, що впливають на формування мовної особистості. Л. Л. Макарук зазначила важливість трактування дискурсивної парадигми в аспекті мультимодальності дискурсу («Специфіка сучасного англійського мультимодального дискурсу»). Дискурсу політичних ток-шоу присвятив доповідь Б. І. Маленький «Характер аргументативного дискурсу в німецькому аналітичному ток-шоу», а соціальним мережам — О. В. Пономаренко «Мовно-культурна ідентичність дипломатичного дискурсу у Твіттері: протокольні норми vs данина Інтернет-моді».

Проблему формування мовної ідентичності в діяхронічному аспекті розглянули на секції «Історико-лінгвістична аргументація української мовної ідентичності».

Зокрема, О. І. Ніка окреслила «Перспективи спеціалізації “Історична лінгвістика. Текстотворення в синхронії та діяхронії” в Київському університеті», Л. В. Домилівська розкрила специфіку кодифікації та регламентації норм правопису української мови («Граматика і словники XIX ст. в контексті регламентації правописних норм української мови»). Про фіксацію та відбиття ознак національної ідентичності в історичному аспекті говорили Л. П. Гнатюк («Національна ідентичність і культура історичної пам’яті: лінгвістичний вимір») та Г. М. Наєнко («Ідентифікація ознак української мови в навчальних текстах першої половини XX ст.»).

У межах секції «Методологічні стратегії вивчення ідентичності» Т. В. Михед було порушено питання дидактизації та методологічного застосування напрацьованих при аналізі багатовимірного художнього дискурсу. І. П. Мегела представив доповідь «Авторафлексивний наратив у повісті Германа Гессе “Курортник”». Т. В. Бовсунівська запропонувала увазі колег дослідження «Просторова критика в постнекласичну добу». На матеріалі прозових творів проблематика секції знайшла своє втілення в доповідях Л. Я. Мірошниченко («Жанрологічний зсув: жіноча проза Доріс Лессінг у контексті Reifungsroman»), О. С. Бойницької («Андеграундна історія в романі Міка Джексона “Підземна людина”»), М. М. Шимчишин («Ідентичність митця в епоху пізнього капіталізму (на прикладі роману П. Еверетта “Erasure”)»).

Секція «Дослідження національної ідентичності в славістиці» показала різнобарвність і багатовимірність дослідження національної ідентичності на матеріалі слов’янських мов: української, хорватської, сербської, болгарської, білоруської, чеської, словенської тощо (наприклад, доповіді О. М. Деркач «Усталені формули у мові офіційно-ділових паперів: проблема перекладу з української мови на хорватську» та О. І. Погребняк «Гримич як дослідник словенської літератури»).

Працювали також секції «Фольклористика та культурна антропологія», «Тюркологічні студії», «Мови Близького та Середнього Сходу в контексті проблем мовно-культурної ідентичності», «Ідентичності в новогорькому лінгвопросторі: есенізація, гібридизація, нострифікація», «Професійна ідентичність та мовна компетенція», «Мовно-структурні особливості концептуалізації дійсності».

Можна стверджувати, що результати цієї конференції матимуть неабиякий вплив на подальший розвиток наукової парадигми в глобалізованому полікультурному світі, визначатимуть нові наукові напрями та ідеї.

О. МАТЕРИНСЬКА